

Hörande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om fastighets- och inkomstbeskattning av havsbaserad vindkraft (RP 29/2026 rd)

Riksdagens grundlagsutskott, 13.5.2026

Bakgrund: Inrättande av ekonomisk zon

- I enlighet med *artikel 55 i FN:s havsrättskonvention* kan en EEZ inrättas av en kuststat i ett utanför territorialhavet beläget och till detta angränsande område, varvid kuststatens rättigheter och jurisdiktion i zonen regleras genom tillämpliga bestämmelser i konventionen.
- Dessa rättigheter gäller bland annat att utforska och utnyttja, bevara och förvalta levande och icke-levande naturtillgångar, andra verksamheter för ekonomisk exploatering och utforskning av zonen, framställning av energi från vatten och vindar, och uppförande och användning av konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner.
- Frågan om fördelning av lagstiftningsbehörighet i EEZ blev inte löst vid beredning av *lagen om Finlands ekonomiska zon* (FFS 1058/2004, i kraft 1.2.2005), och har inte heller lösts därefter.
- Åland lovades dialog, som inte genomförts.

Ålands anspråk på behörighet i EEZ

- *Primärt* anser landskapsregeringen att Åland bör jämföras med en kuststat som kan inrätta en egen EEZ enligt havsrättskonventionen, eftersom Åland har eget territorialvatten och lagstiftningsbehörighet.
- *Sekundärt* anser landskapsregeringen att Åland bör delegeras jurisdiktion att utöva ett funktionellt styre inom den del av Finlands EEZ som angränsar till åländskt territorialvatten i frågor som omfattas av åländsk lagstiftningsbehörighet.
- EEZ skulle formellt förbli Finlands, men Åland skulle erhålla rättigheter och jurisdiktion i frågor som omfattas av självstyrelsen.

Ålands anspråk på behörighet i EEZ

- *Internationella exempel* på autonoma regioner som delegerats jurisdiktion i EEZ:
 - Färöarna och Grönland (EEZ tillkommer formellt Danmark, autonoma regioner har omfattande delegerad behörighet)
 - Nya Kaledonien och franska Polynesien (EEZ tillkommer formellt Frankrike, delegerad behörighet i exempelvis fiske- och miljöfrågor)
- Åland har, såsom självstyrt örike, en särskild ekonomisk, kulturell och historisk anknytning till havet.
- Havsbaserad verksamhet i EEZ som angränsar till Ålands territorialvatten skulle sannolikt *medföra direkt påverkan inom frågor som hör till landskapet lagstiftningsbehörighet*.
 - t. ex. natur- och miljövård, vattenrätt, fiske (självstyrelselagen för Åland 18 § 10, 16 och 18 punkter)
- Utnyttjande av områden som Ålands behörighet i princip kunde utsträckas till i framtiden bör inte utvecklas på ett sätt som skulle vara uteslutet om Åland hade behörighet i området.

Proposition RP 29/2026 rd

- I rikets fastighetsskattelag föreslås bestämmelser om att fastighetsskatt från byggnader och konstruktioner i Finlands exklusiva ekonomiska zon (EEZ) ska tillfalla staten och kommunerna.
- Staten skulle bli skattetagare för fastighetsskatt, och fastighetsskattelagen skulle föreslås ändras så att omnämmandet om kommuner stryks i 1 § 1 mom.
- Enligt föreslagna 14 a § i fastighetsskattelagen skulle skatteprocentsatser som tillämpas i EEZ inte fastställas av kommunerna, utan kraftverks- respektive fastighetsskatteprocentsats skulle fastställas av staten beaktande en viktad genomsnittlig skatteprocentsats.

Proposition RP 29/2026 rd

- Väsentligen en statlig skatt, från vilken en liten utdelning ges till kommunerna som kompensation för regionala konsekvenser (olägenheter) som orsakas av havsbaserad vindkraft i EEZ.
- Skattelagstiftning som föreslås grundar sig på att endast staten har jurisdiktion i EEZ, eftersom ingen del av EEZ hör till någon kommun eller till landskapet Åland, och endast staten kommer att genomföra projekt och ha uppgifter i anslutning till EEZ.

Utdelning enligt propositionen

- *Utdelning enligt propositionen*: fastighetsskatt för byggnader och konstruktioner i EEZ ska betalas till *staten (80 %)* och *vissa kommuner (20 %)* enligt skatteprocentsatser som fastställs i lag.
- Motivering: EEZ hör inte till någon kommuns område och kommunerna har inte några uppgifter i EEZ. Den utdelning som ges till kommuner är en kompensation för konsekvenser i form av olägenheter.
- *Åländska kommuner föreslås inte få utdelning*. Eftersom statens fastighetsskatteintäkter ingår i statsbokslutet skulle detta beaktas i avräkningsbeloppet enligt 46 § självstyrelselagen.
- I propositionen har inte utretts lagförslagets förhållande till Ålands självstyrelse.

Kommunal beskattningsrätt och åländsk lagstiftningsbehörighet

- Kommunalförvaltningen och kommunal beskattningsrätt slås fast i 121 § grundlagen.
- 18 § 5 pt. i självstyrelselagen: Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om [...] kommunerna tillkommande skatter.
- Fastighetsskattelagen för landskapet Åland är en blankettlag som hänvisar till rikets fastighetsskattelag. Enligt 1 § 2 mom. i fastighetsskattelagen (FFS 654/1992) tillfaller fastighetsskatten den kommun där fastigheten är belägen.

Kommunal beskattningsrätt och åländsk lagstiftningsbehörighet

- Fastighetsskatten hittills varit en kommunal skatt, som omfattats av Ålands lagstiftningsbehörighet. Ålands fastighetsskattelag hänvisar till rikets. Genom lagändringen *överförs fastighetsskatten från kommunala behörighetens sfär till att bli delad med staten.*
- Beskattningsrätten är en viktig del av kommunalt självstyre.
- Staten motiveras som skattetagare då *staten ensam har jurisdiktion*, kommer att vara utförare av projekt i EEZ, och att staten kommer att ha uppgifter, ansvar, kostnader i anslutning till EEZ.
- Kommunernas andel utgör en *kompensation för regionala konsekvenser* (olägenheter) som kan förorsakas kustkommuner.

Ålands rätt till utdelning

- Lagförslagets förhållande till självstyrelselagen och 18 § 5 punkten i samma lag måste bedömas mot bakgrund av *ny rättslig utveckling som föreslagen lagstiftning medför, och som inte kan ha beaktats vid självstyrelselagens skrivande.*
- Beaktande förarbeten till självstyrelselagen *avser 18 § 5 punkten skatter som kommunen uppbär inom ramen för sin behörighet.*
- En uppluckring av sambandet mellan kommunal skatteintäkt och kommunal behörighet kan inte ha förutsetts.
 - Skatten regleras av staten, och kommunernas utdelning utgör endast kompensation för negativa konsekvenser till följd av statliga projekt i EEZ. Till denna del lösgörs den kommunala beskattningsrätten från kommunal behörighet.
 - Tillkommit pga nya utvecklingar med nya rättsliga implikationer: inrättande av EEZ, planerade projekt i EEZ, beskattning av dessa. Inte del av självstyrelselagens systematik.

Ålands rätt till utdelning

- Vid självstyrelselagens stiftande förutsågs inte en sådan utdelning till kommunerna som nu föreslås.
- *Kommunernas utdelning* utgör inte en kommunal skatt i egentlig mening:
 - grundar sig inte på kommunernas behörighet
 - härrör inte från kommunens område eller invånare
 - regleras inte av kommunen
 - kommunen bestämmer inte skatteprocentsatsen
 - utgör en kompensation för negativa konsekvenser

Ålands rätt till utdelning

- EEZ faller i dagsläget också *utanför självstyrelselagens geografiska tillämpningsområde*, som begränsar sig till landskapets område och Ålands territorialvatten. Självstyrelselagen nämner inte ekonomisk zon.
 - 2 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland: Landskapet omfattar det område som när denna lag träder i kraft hör till landskapet samt det territorialvatten som enligt gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till detta område.
- *Åländsk lagstiftningsbehörighet kan inte förhindra erhållande av utdelning* som härrör från ett skatteunderlag som åländsk behörighet inte utsträcker sig till, och *som Åland inte skulle kunna lagstifta om själv*.
- Utdelning från skatteintäkter från EEZ skulle inte stå i konflikt med självstyrelselagens 18 § 5 punkt.

Ålands rätt till utdelning

- De *materiella förutsättningarna* för rätt till utdelning uppfylls i alla händelser för Ålands del.
- Åland är ett *örike, beläget mellan två delar av Finlands EEZ*.
- Olägenheter och andra konsekvenser som kan förutses förorsakas fastländska kommuner till följd av statlig verksamhet i EEZ kan *i samma eller större omfattning förutses även för Åland*.
 - Havsbaserad verksamhet i EEZ som angränsar till Ålands territorialvatten skulle sannolikt medföra påverkan inom frågor som hör till landskapet lagstiftningsbehörighet, och där Åland har ett särskilt ansvar, t. ex. natur- och miljövard, vattenrätt, fiske, osv. (självstyrelselagen för Åland 18 § 10, 16 och 18 punkter)

Ålands rätt till utdelning

- *I alla händelser bör tillses att utdelning tillkommer Åland, antingen enligt motsvarande systematik som till fastländska kustkommuner, eller genom en egen utdelningskategori.*
 - Inte genom tillskott i avräkningsbeloppet. Det ekonomiska systemet enligt 7 kap. självstyrelselagen finansierar endast självstyrelsen. En kompensatorisk utdelning bör hållas isär från det. Det framgår inte heller av propositionen garantier för att inte Ålands andel genom avräkningssystemet skulle bli mindre än fastländska kustkommuners utdelning.
- Lagstiftningens *utdelningsprinciper måste motsvara verkliga förhållanden.*
- Propositionen bör korrigeras eller kompletteras så att Åland får behörig rätt till utdelning.

